

Majandus- ja taristuministri määruse „Lasterikaste perede kodutoetuse kasutamise tingimused ja kord“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse riigieelarve seaduse § 53¹ lõike 1 alusel.

Määrus on koostatud majandus- ja taristuministri määrusena, kelle vastutusvaldkonda kuulub vastavalt peaministri 1. mai 2019. a korraldusele nr 33 „Ministrite pädevus ministeeriumi juhtimisel ja ministrite vastutusvaldkonnad“ elamumajandus.

Määrusega kehtestatakse lasterikaste perede kodutoetuse kasutamise tingimused ja kord eesmärgiga soodustada perede elamistingimuste parendamist ja kaasajastamist võimalustele ja vajadustele vastava eluaseme tagamise toetamise kaudu.

Toetusprogrammi vahendite kasutamine toimub Vabariigi Valitsuse 24. oktoobri 2013. a korraldusega nr 454 „Laste ja perede arengukava 2012–2020“ täiendatud tervikteksti ja rakendusplaani aastateks 2013–2015 heakskiitmine“ heaks kiidetud „Laste ja perede arengukava 2012–2020“ meetme 4.1: toimiva sotsiaalkaitseüsteemi arendamine tegevussuuna 4.1.3: lastega perede eluasemetingimuste parandamine ja ettevõtlusministri 14. juuli 2015. a käskkirjaga nr 15-0207 kinnitatud „Kodutoetus lasterikastele peredele“ meetme toetuse andmise tingimused“ alusel.

17. juulil 2017. a jõustus riigieelarve seaduse täiendus, mille kohaselt kehtestab minister määrusega tingimused ja korra ministeeriumi valitsemisala vahendite arvelt riigisisese toetusprogrammi elluviimiseks, toetusprogrammist vahendite saamiseks ning saadud vahendite kasutamiseks, kui nimetatud tingimused ja kord ei tulene muust õigusaktist (§ 53¹ lõige 1). Asjakohase volitusnormi õigusakti sisseviimise tulemusena peame vajalikuks toetuse kasutamise tingimuste määrusena kehtestamist, kuna riigieelarve raha tuleks jagada üldakti alusel.

1. jaanuari 2019. a seisuga (aastatel 2008–2018) on esitatud 6300 taotlust summas 55,4 mln eurot, millest rahuldati 3348 taotlust summas 29,7 mln eurot. Elamistingimused on paranenud 2727 perel. Eelnevalt on kodutoetust lasterikastele peredele antud 12.06.2008 kinnitatud käskkirjas nr 209; 08.07.2008 kinnitatud käskkirjas nr 250; 26.04.2010 kinnitatud käskkirjas nr 10-0132; 09.04.2012 kinnitatud käskkirjas nr 12-0131; 21.03.2014 kinnitatud käskkirjas nr 14-0083; 14.07.2015 kinnitatud käskkirjas nr 15-0207; 30.03.2016 kinnitatud käskkirjas nr 16-0113 ja 05.05.2017 kinnitatud käskkirjas nr 1.1-1/17-097 toodud tingimuste alusel.

Kolme- ja enamalapseliste perede eluruumi püstitamisel, laiendamisel, ümberehitamisel, renoveerimisel või omandamisel, samuti tehnosüsteemide või võrkude rajamisel, muutmisel või asendamisel toetab riik ehitamise või soetamisega seonduvaid kulusid maksimaalse toetussumma ulatuses.

Eelnõu ja seletuskirja koostas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ehitus- ja elamuosakonna peaspetsialist Kaie Kunst (tel: 625 6366, e-post: kaie.kunst@mkm.ee). Õiguslikke ettepanekuid tegi eelnõule Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Hendrick Rang (tel: 625 6351, e-post: hendrick.rang@mkm.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu koosneb 6 peatükist ja 28 paragrahvist.

Paragrahviga 1 kehtestatakse toetuse andmise eesmärk.

Toetus on suunatud lasterikaste perede elamistingimuste parendamisele ja kaasajastamisele. Toetatakse tegevusi, mille ellu viimine mõjutab otseselt elamistingimuste kvaliteeti.

Paragrahvis 2 on defineeritud olulisemad mõisted. Muuhulgas defineeritakse „ehitamine“ kui ehitusseadustiku (edaspidi *EhS*) kohane eluruumi püstitamine ja laiendamine, piirde- ja kandekonstruktsioonide muutmine ja tehnosüsteemi rajamine või muutmine ning ehitise üksikute osade asendamine. Samuti on defineeritud „leibkond“ kui määratletud isikute ring, kes elavad ühises eluruumis ja moodustavad ühise koduse majapidamise, kui on mõistlikult võimalik eeldada, et isikutel on ühine eelarve või selgub vastav asjaolu toetuse taotleja elukohajärgse kohaliku omavalitsuse üksuse hinnangust. Leibkonnaks loetakse taotleja, ühises eluruumis tema hooldamisel ja kasvatamisel olevad kuni 19-aastased lapsed, kuni 21-aastased õpilased ja üliõpilased ja püsivalt töövõimetud või puuduva töövõimega otsejoones alanejad või ühtlasi vanaduspensionieas otsejoones ülenejad sugulased. Perekonnaseaduse järgi on lisaks alaealisele lapsele õigus ülalpidamist saada ka kuni 21-aastaselt lapsel, kes täisealisena jätkab põhi-, kesk-, kutse- või kõrghariduse omandamist. Samuti loetakse leibkonnaliikmeks abivajavad täisealised lapsed ja ülenejad sugulased, kes ei ole võimelised ennast ise ülal pidama. Alates 1. juulist 2016. a hinnatakse töövõimetuse asemel töövõimet vastavalt töövõimetoetuse seadusele. Kui püsiv tähtajatu töövõimetus on eelnevalt tuvastatud, töövõimet ei hinnata. Taotleja kuni 19-aastaseks lapseks loetakse ka eestkostetav, kelle eestkoste on lõppenud täisealiseks saamisega.

Paragrahviga 3 kehtestatakse taotluste menetleja. Taotluste menetleja, väljamaksete ja järelevalve teostaja on Sihtasutus KredEx (edaspidi *KredEx*). KredExil on eelnimetatud tegevuste elluviimise kogemus ja kompetentsus.

Paragrahviga 4 kehtestatakse toetatavad tegevused.

Lõigete 1 ja 2 kohaselt toetatakse toetuse andmise eesmärgi saavutamisele suunatud tegevusi, milleks on eluruumi ehitamine ja omandamine. Toetuse andmisega panustatakse ühtlasi elamufondi jätkusuutlikku uuenemisse, energiatõhususe näitajate parandamisse ning ülalpidamiskulude vähendamisse.

Lõike 3 kohaselt peab omandatav eluruum vastama eluruumidele esitatavatele nõuetele. Toetatav on külgnevate või kohakuti paiknevate eluruumide ost, samuti olemasoleva eluruumiga külgnevate või selle all või peal paiknevate eluruumide ost juhul, kui eluruumid ühendatakse.

Lõigete 4 ja 5 kohaselt peavad toetuse saamise aluseks olevad tegevused olema kehtivate õigusaktidega kooskõlas. Projekteerimist ja ehitamist teostav ettevõtja peab olema pädev vastava teenuse osutamiseks ja vastama EhS-i §-de 21–24 nõuetele. Juhul, kui toetuse saaja teostab ehitustöid ise eraisikuna, lähtutakse eelkõige EhS §-s 19 sätestatud omaniku kohustustest, sealhulgas asjatundlikkuse põhimõttest.

Paragrahviga 5 kehtestatakse abikõlblikud ja mitteabikõlblikud kulud.

Lõike 1 kohaselt on abikõlblikud toetatavate tegevuste elluviimiseks vajalikud kulud, sh ehitusmaterjalide ja -toodete ostmise ja transportimise, ühekordselt kasutatavate töövahendite ostmise ja korduvkasutatavate töövahendite rentimise kulu, projekteerimise kulu ja omanikujärelevalve teostamise kulu. Projekteerimise kulu on abikõlblik juhul, kui projekteerimisele järgneb koostatud projekti alusel ehitamine ning projekteerimistööd on teostatud pärast ettevõtlusministri 14. juuli 2015. a käskkirjaga nr 15-0207 kinnitatud „„Kodutoetus lasterikastele peredele“ meetme toetuse andmise tingimused“ jõustumist.

Lõigete 2 ja 3 kohaselt piiratakse eluaseme omandamise ja ehitamise toetamist. Eelnimetatud tegevuste kulu on abikõlblik juhul, kui leibkonnaliikmete omandis ei ole Eesti Vabariigi territooriumil eluruumi või omandis olev eluruum ei vasta tänapäevastele elamistingimustele – puudub vee- ja kanalisatsioonisüsteem või pesemisvõimalus, katus ei ole vettpidav või küttekolded ei taga eluaseme optimaalset siseõhu temperatuuri, samuti on ruumiliselt ebapiisav. Hindamisel lähtutakse eelkõige määruse lisas toodud hindamiskriteeriumitest arvestades asjakohastes õigusaktides sätestatud eluruumile esitatavaid nõudeid. Otstarbekas ja eesmärgipärane ei ole toetada taotlejaid, kes soovivad näiteks oma suurest ja kõigi mugavustega korterist majja kolida. Seda on ebamõistlik riiklikult toetada kuna liigitub pigem toreduslikuks tegevuseks. Samal eesmärgil kehtestatakse omandatavale eluruumile hinna piirmäär.

Lõike 4 kohaselt on KredExil õigus hüvitada eluruumi omandamise kulu, mis on tekkinud enne taotluse rahuldamise otsuse jõustumist, kuid pärast KredExile toetuse taotluse esitamist. Mõõnduse ajendiks on praktikas tõusetunud juhud, kus määruse eesmärkidele vastav eluruum on müüa, kuid müüja ei ole huvitatud tingimusliku kokkuleppe sõlmimisest ostjaga, kelle ostuvõime sõltub otseselt taotluse menetlemise tulemusena tehtavast otsusest.

Lõike 5 kohaselt hüvitatakse ettevõtjalt ehitusmaterjalide või -toodete ostmise kulu. Nõude eesmärgiks on, et ei ostetaks eraisikult, sest need tehingud sisaldavad endas liiga kõrget pettuseriski. Toetuse andmise praktikas on juhtumeid, kus sellisel juhul tehakse näilisi tehinguid.

Lõikes 6 kehtestatakse, et kõik kulud peavad olema põhjendatud, dokumenteeritud ja taotluses kirjeldatud. Abikõlblikke kulusid tõendatakse vastavate toetuse saaja tasutud arvete maksekorralduste või arvelduskonto või krediitkaardi väljavõtetega. Riikliku toetuse kasutamise läbipaistvuse ja kontrollitavuse eesmärgil ei ole sularahatehingud toetuse andmise raames lubatud.

Lõikes 7 kehtestatakse kulu arvestamise põhimõtted. Kulu tekkimise päevaks loetakse kuldokumendi koostamise kuupäeva.

Lõikes 8 loetakse mitteabikõlblikud kulud. Eelnõu kohaselt on abikõlblikud toetatavate tegevustega seotud põhjendatud ning olulised kulud. Mitteabikõlblikuks loetakse näiteks tehno- ja kommunikatsioonisüsteemidega liitumise tasu, ülemäärased ja toreduslikud kulud, nt mullivann, tünnisaun, aurusaun, siseviimistlusega seotud tööd, mis ei paranda eluaseme seisukorda, või vääralt arvestatud kulud, samuti mööbli, korduvkasutatavate tööriistade, kodumasinate ja -tehnikate ostmisega seotud kulud.

Lõike 8 punktis 5 kehtestatakse toetuse saaja ja kauba või teenuse pakkuja sõltumatuse nõue, mille kohaselt ei ole nimetatud isikute seotuse korral asjakohasest teingust tulenev kulu abikõlblik.

Paragrahviga 6 kehtestatakse projekti abikõlblikkuse periood.

Taotlejal on kohustus teostada projekt 24 kuu jooksul taotluse rahuldamise otsuse jõustumisest arvates. Samuti ei tohi taotleja alustada projektiga seotud tegevusi ega võtta kohustusi nimetatud tegevuste elluviimiseks enne taotluse rahuldamise otsuse jõustumist. Erandiks on projekteerimise kulu, mis on abikõlblik alates 2016. aasta 1. märtsist ehk alates kehtivate meetme tingimuste jõustumisest, ja põhjendatud juhul eluruumi omandamise kulu, mis on tekkinud taotluse menetlemise ajal. Toetatavate tegevuste teostamisaja pikendamine on võimalik ühekordselt kuni 12 kuu võrra põhjendatud juhtudel taotleja avalduse alusel.

Paragrahviga 7 kehtestatakse toetuse suurus ja määr.

Lõike 1 kohaselt on toetuse määr 100% projekti abikõlblikest kuludest maksimaalse toetussumma ulatuses. Kui projekti kogumaksumus kujuneb mitteabikõlblike kulude tõttu suuremaks kui maksimaalne toetussumma, tuleb need kulud ise finantseerida. Väljaspool abikõlblike kulusid olevate kulude summa sõltub projekti mahust ning selle tagamise viisile määrus piiranguid ei sea. Nõude eesmärk on suunata taotlejat tähelepanu pöörama projekti terviklikkusele vältimaks olukorda, kus toetus eraldatakse eluaseme püstitamiseks, kuid reaalselt jääb ehitus pooleli ja toetuse eest on ehitatud vaid vundamenti koos paari seinaga ja rahalised vahendid puuduvad ehituse lõpetamiseks. Projektile eraldatakse toetust vaid juhul, kui selle elluviimise tulemusena saavutatakse toetuse andmise eesmärk ehk paranevad pere elamistingimused.

Lõike 2 kohaselt on projekteerimise kulu abikõlblik kuni 20% ulatuses eraldatavast toetussummast. Taotleja peab vajadusel tagama projekteerimise ülejäänud maksumuse omafinantseeringuna.

Lõike 3 kohaselt on maksimaalne toetussumma 10 000 eurot taotleja kohta. Piirsumma langeb 5 000 euro võrra 5 000 euroni, kui taotleja on eelnevalt lasterikaste perede kodutoetust üks kord saanud, välja arvatud juhul, kui pere kasvatab viit või enam last. Piirsumma tõuseb 18 000 euroni juhul, kui taotluse hindamise tulemusena saab taotleja maksustatava tulu ja eluaseme tingimuste ja olukorra kriteeriumi maksimaalse hindepunkti ning hindamiskomisjon peab põhjendatuks toetussumma tõstmist. Toetussumma seadmisel on lähtutud meetme eesmärgist, esitatud ja prognoositavast taotluste arvust ja meetme eelarvemahust.

Paragrahviga 8 kehtestatakse toetuse andmise tingimused.

Lõike 1 kohaselt lähtutakse toetuse andmisel pere majanduslikust toimetulekust ehk leibkonna tulust ühe leibkonnaliikme kohta. Maksustatava tulu piirmäär 355€ kehtib alates 2016. aastast ning arvestab meetme eelarvemahtu ja esitatud ning prognoositavat taotluste arvu.

Lõigete 2–4 kohaselt peab leibkond moodustama ühise majapidamise, jagama ühist eluaset ning eluasemenä kasutatava eluruumi aadress peab olema kantud rahvastikuregistrisse elukoha aadressina. Projekti tegevused tuleb teostada ja elukohateade esitada esitatava elukoha aadressi järgsele kohaliku omavalitsuse üksusele elukoha aadressi kandmiseks rahvastikuregistrisse projekti abikõlblikkuse perioodi jooksul.

Lõikes 5 kehtestatu kohaselt ei ole nimetatud isikute ja toetuse saaja vahelisest asjakohasest tehingust tulenev tegevus toetatav. Nõude eesmärgiks on vältida tehinguid, kus poolte tahe on suunatud õigusnäivuse tekitamisele ning toetuse andmisega ei panustata tegelikkuses leibkonna elamistingimuste parendamisse või kaasajastamisse.

Paragrahviga 9 reguleeritakse toetuse taotlemist.

Toetuse taotlemine toimub voorupõhiselt. Taotlusvooruu algusest ja kestusest teavitab KredEx nii oma kodulehel kui ka vähemalt ühes üleriigilise levikuga päevalehes vähemalt 10 päeva varem. Taotlused tuleb esitada KredExi kodulehel viidatud viisil ning tähtaegselt esitatud taotlused rahuldatakse vastavaks taotlusvooruks ettenähtud rahalises mahus.

Paragrahviga 10 kehtestatakse nõuded taotlejale.

Lõike 1 kohaselt peavad koos elavad taotlemisõigusega isikud esitama taotluse ühiselt. Vanematel on perekonnaseaduse kohaselt perekonna suhtes võrdsed õigused ja kohustused. Nad on kohustatud korraldama ühiselt oma pere vajaduste rahuldamist, silmas pidades laste heaolu ning vastutades teineteise ees asjakohaste kohustuste täitmise eest. Perekonna huvides tehtud tehingutest tekib vanemate solidaarkohustus, mille täitmise eest vastutatakse ühiselt. Kui korduval taotlemisel üks taotlemiseks õigustatud isikutest vahetub ehk moodustunud on uus abivajav leibkond, on tegemist uue taotlejaga määruse mõistes.

Lõigete 2 ja 3 kohaselt peab projekti objektiks olev eluruum olema rahvastikuregistri kande kohane leibkonna alaline elukoht, välja arvatud uue eluruumi omandamise või püstitamise või elamiskõlbmatu eluruumi ümberehitamise korral. Nõue, et leibkonnaliikmed on registreeritud samale aadressile, kohaldub ka eelnimetatud erisuse puhul. Rahvastikuregistri kande on oluline tõendamaks, et taotleja vastab toetuse andmise eesmärgile ja tingimustele.

Lõigete 4 ja 5 kohaselt kehtestatakse nõue, mille kohaselt peab ehitatav eluruum olema taotleja või tema kuni 15-aastase lapse (täpsem selgitus lõikes 8) omandis või omandatav eluruum saama nimetatute omandisse. 15-aastase vanus on seatud põhjusel, et tööde teostamiseks on leibkonnal 24 kuud ehk kaks aastat ning seejärel on eluruumid elamise kohustus 24 kuud ehk kaks aastat ja selle ajaga saab laps 19-aastaseks, mis on käesolevate toetuse tingimuste järgi lapse piirvanuseks. Toetus on suunatud taotleja kinnisomandile. Toetus ei ole suunatud näiteks läbi kasutusõiguse kolmanda isiku vara loomisele või parendamisele.

Lõikes 6 kehtestatud nõude eesmärgiks on välistada olukord, kus taotleja või tema kuni 15-aastase lapse omandis on näiteks keskmises korras korter ja elamiskõlbmatu elamu, toetust taotletakse elamu ümberehitamiseks ja toetuse tulemusena on leibkonnal kaks elamiskõlblikku eluruumi. Lähtutakse taotleja või kuni 15-aastase lapse omandis olevast eluruumist, kuna projekti elluviimise käigus võib olla soov teiste pereliikmete omandis olevast eluruumist välja kolida.

Lõikes 7 kehtestatakse nõuded eluruumi omanikust ja omandajast taotlejale. Täiendavate piirangute eesmärgiks on tagada, et toetust ei makstaks objektile, mis võib potentsiaalselt kuuluda sundrealiseerimisele. Samas on tagatud, et taotlejast vanema, kes ei ole eluruumi omanik, võlgnevused ei saa toetuse väljamakse takistuseks kuna taotletakse toetust ühiselt.

Lõikes 8 kehtestatakse erisus juhuks, kui toetuse objekt on taotleja kuni 15-aastase lapse omandis või soetatakse tema omandisse. Toetus on suunatud eelkõige laste heaolu tagamisele juhuks, kui pere ei suuda rahuldada lapse vajadusi ja tagada tema arengule kohast elukeskkonda. Toetuse eesmärgipärasest kasutamist toetab ühtlasi kohtuliku kontrolli kohustus ehk lapse nimel tehingute tegemiseks, sealhulgas kinnisasja omandamise lepingu sõlmimiseks peab vanemal olema kohtu nõusolek vastavalt perekonnaseaduse § 131 lõikele 1.

Lõike 9 kohaselt ei eraldata lasterikaste perede kodutoetust rohkem kui kahel korral. Korduva toetuse andmise lubamine tuleneb 3- ja enamalapseliste madala sissetulekuga perede arvust, toetuse eeldatavast eelarvemahust ning esitatud ja eeldatavast taotluste mahust.

Lõike 10 kohaselt on toetuse teistkordse taotlemise eelduseks eraldatud kodutoetuse andmise seotud toetuse saaja kohustuste nõuetekohane ja tähtaegne täitmine.

Lõike 11 kohaselt eraldatakse toetust teistkordselt eluruumi ehitamise eesmärgil juhul, kui projekti objektiks olev eluruum on jätkuvalt pooleliolev või renoveerimist vajav tulenevalt eelneva toetuse ning taotleja omafinantseeringu ebapiisavusest. Eelnevaks toetuseks loetakse varasemalt saadud kodutoetus lasterikastele peredele, mille andmise tingimused kinnitati 12.06.2008 käskkirjaga nr 0209; 08.07.2008 käskkirjaga nr 0250; 26.04.2010 käskkirjaga nr 10-0132; 09.04.2012 käskkirjaga nr 12-0131; 21.03.2014 käskkirjaga nr 14-0083; 14.07.2015 käskkirjaga nr 15-0207; 30.03.2016 käskkirjaga nr 16-0113 või 05.05.2017 käskkirjaga nr 1.1-1/17-097.

Lõike 12 kohaselt eraldatakse teistkordset toetust eluruumi omandamiseks vaid juhul, kui omandatud eluruumi võõrandamisest saadud vahendeid kasutatakse uue eluruumi omandamisel omafinantseeringuna.

Lõike 13 kohaselt ei rahuldata taotlust, mille on esitanud taotleja, kellelt on eelnevalt eraldatud toetus asjakohase menetluse tulemusena vähemalt osaliselt tagasi nõutud.

Lõike 14 kohaselt peab vähemalt ühe taotlemisõigusega isiku elamisõiguse või elamisloa kehtivusaeg ületama taotleja ja toetuse saaja kohustuste täitmise tähtaega tulenevalt toetuse andmise eesmärgist. Kohustuste täitmise tähtaeg hõlmab abikõlblikkuse perioodi võimaliku pikendamist, toetuse saaja kohustuste elluviimise tähtaega ja tähtaega eluruumi kasutamiseks alalise elukohana.

Lõikes 15 täpsustatakse, et taotleja saab taotlusvoorus esitada ühe taotluse, mis sisaldab üht projekti. Küll võib projekt hõlmata erinevaid toetatavaid tegevusi, näiteks eluruumi omandamist ja selle ümberehitamist. Arvestades meetme sihtgruppi ja senist rakendamise praktikat, on eeltoodud põhimõtte sõnaselge sätestamine põhjendatud ja oluline KredExi koormust silmas pidades.

Paragrahviga 11 kehtestatakse taotleja kohustused.

Paragrahv 12 sätestab üksikasjalikud nõuded taotlusele ja taotluse lisadokumendid.

Lõike 2 punkti 2 kohaselt lisatakse taotlusele ehitustööde eelarve, mis sisaldab ehitamise eeldatavat detailset kalkulatsiooni. Eelarvele märgitakse toetuse abil planeeritavate tegevuste loetelu ning nende maksumus vastavalt võetud hinnapakumistele (punkt 3).

Lõike 2 punkti 4 kohane omandatava eluruumi kirjeldus sisaldab teavet eluruumi tüübi, asukoha, elamispinna suuruse, seisukorra, remondivajaduse ja hinnangulise maksumuse kohta.

Paragrahvis 13 kehtestatakse taotluse menetlemise kord. Menetlemise kord on tavapärase haldusmenetluse seaduse kohane haldusmenetlus. Taotluste menetlejaks on KredEx, kellel on asjakohaste tegevuste elluviimiseks vajalik pädevus, kogemus ja väljatöötatud protseduurid.

Lõikes 5 kehtestatakse üheselt, et mitmeti mõistetavates olukordades lähtub meetme elluviija taotluse esitajale soodsamast olukorrast juhul, kui taotleja nõuetele vastavus menetluse ajal muutub nt kas lapse surma või täisealiseks saamise läbi. Eelnõus kehtestatav taotluste menetlemise kord näeb ette taotluse ja taotleja nõuetele vastavuse kontrollimise kohustuse ühekordselt taotluse vastuvõtmisel.

Lõigetega 7 ja 8 kehtestatakse taotluste menetlemise tähtajaks 235 tööpäeva, võimalusega pikendada tähtaega 60 tööpäeva võrra.

Paragrahvidega 14 ja 15 kehtestatakse taotleja ja taotluse määruse nõuetele vastavaks või mittevastavaks tunnistamise tingimused ja kord.

Paragrahviga 16 kehtestatakse paikvaatluse teostamise tingimused.

Taotleja eluruumi tingimuste ja olukorra paikvaatluse läbiviimine sõltub eelkõige taotlusvoorus esitatud taotluste kogusummast. Kui esitatud taotluste rahaline maht ületab taotlusvooru rahastamise mahtu, on paikvaatluse läbiviimise otsustamine antud KredExi pädevusse. Seda koormust ja asjakohaste kulude mahtu silmas pidades. KredEx ei teosta paikvaatlusi nende taotluste osas, mille hindamisel saadud lõplik hinne ilmselgelt ei võimalda edasise hindamise tulemusena toetuse eraldamist.

Paragrahviga 17 kehtestatakse taotluste hindamise kord.

Hindamine toimub kaheetapiliselt arvestades määruse lisas toodud hindamiskriteeriume ja nende osakaalu. Hindamiskriteeriume nagu laste arv, sissetulek, elamispinna suurus ja puudega laps hindab KredEx, kes koostab esialgse pingerea taotlustele antud koondhinnete alusel. Taotluse koondhinne on summa vastava alakriteeriumi hinde ja osakaalu korrutisest. Olemasoleva eluruumi tingimusi ja olukorda hindab hindamiskomisjon. Hinnete liitmise teel moodustub lõplik pingerida, milles olevad taotlused rahuldatakse madalaima koondhindega taotluseni, mille rahuldamiseks piisab taotlusvooru eelarvest.

Leibkonna sissetulekule on antud suurim osakaal (40%), s.t toetatakse peresid, kelle sissetulek pere liikme kohta on väiksem.

Lõike 5 kohaselt antakse hindamiskomisjonile õigus teha KredExile ettepanek maksimaalse toetussumma tõstmiseks juhul, kui leibkonna majanduslik toimetulek ja eluruumi tingimused ja olukord on märkimisväärselt kehv. Toetuse andmisega kaasnev eesmärk on inimväärikuse elik inimväärsete elutingimuste tagamine.

Paragrahvidega 18 ja 19 kehtestatakse taotluse rahuldamise, kõrvaltingimusega või osalise rahuldamise või rahuldamata jätmise tingimused ja kord.

Paragrahvi 18 lõike 4 kohaselt on taotluse rahuldamise kõrvaltingimuseks olev kasutuskord vajalik siis, kui soovitakse ümber ehitada vaid isiklikus kasutuses olevat eluruumi osa. Kõrvaltingimusega võib taotluse rahuldada ka juhul, kui toetuse andmise eesmärgi saavutamiseks on vajalik muuta toetatavaid tegevusi. Praktikas esineb olukordi, kus hindamisel selgub, et nt olemasoleva eluruumi parendamise asemel on mõistlikum toetussumma tõstmisel omandada uus eluase ning see aitab parandada leibkonna elamistingimusi oluliselt otstarbekamalt.

Paragrahviga 20 kehtestatakse taotluse rahuldamise otsuse muutmise ja kehtetuks tunnistamise tingimused ja kord. Toetuse saaja kohustub taotlema taotluse rahuldamise otsuse muutmist muuhulgas juhul, kui muutunud on toetuse saaja isik. Kui näiteks on vanemad taotluse menetlemise ajal lahutanud või üks vanematest surnud, muudetakse otsusega toetuse saajat.

Paragrahvidega 21–23 kehtestatakse toetuse väljamaksmise tingimused ja kord. Toetuse väljamakse tegemise eelduseks on teostatud tegevuste nõuetele vastavus, kulude abikõlblikkus ja toetuse rahuldamise otsus. Paragrahvi 22 lõikes 1 nimetatud eksperthinnang puudutab kinnisvara väärtust. Terminit kasutatakse vara hindamisel ja see on hindamisaruande põhivorm, mille nõuded on Eesti standardites, nt EVS 875-6:2016, täpsemalt reguleeritud. Eksperthinnang on detailne aruanne, mis sisaldab kogu asjasse puutuvat materjali ja analüüsi, mille abil jõuti hindamistulemuseni. Paragrahvi 22 lõigete 3 ja 4 reguleeritakse nõusoleku andmist eluruumi omandamiseks. Eluruum omandamine peab olema kooskõlas toetuse andmise eesmärgiga ehk et eluruum oleks ruumiliselt leibkonna vajadustele vastav, et majas oleks vesi ja kanalisatsioon, et see ei nõuaks investeeringuid, mida ei ole mõistlikult eeldades võimalik perel teha jne.

Paragrahvis 24 kehtestatakse aruannete esitamise tähtajad ja kord. Aruannete esitamise tähtajad sõltuvad teostatud toetatavate tegevuste iseloomust.

Paragrahviga 25 kehtestatakse toetuse tagasinõudmise alused ja kord kooskõlas riigieelarve seaduses sätestatuga.

Paragrahviga 26 kehtestatakse toetuse saaja õigused ja kohustused lähtuvalt määrusega kinnitatud nõuetest.

Paragrahviga 27 kehtestatakse KredExi kui taotluste menetleja ning väljamaksete ja järelevalve tegija õigused ja kohustused.

Paragrahv 28 sisaldab rakendussätet, mille kohaselt on projekteerimise kulu abikõlblik alates 2016. aasta 1. märtsist, mil jõustusid kehtivad toetusmeetme tingimused.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määruse eelnõu ei puuduta Euroopa Liidu õigust.

4. Määruse mõjud

Kvaliteetne ja vajadustele vastav eluase ei ole kõikidele peredele kättesaadav. Suuremad eluaseme- ja elutingimuste probleemid on siinjuures lasterikastel peredel, ühe vanemaga peredel ja ka puudest tingitud erivajadusega peredel. Sealjuures vajab 51% paljulapseliste

perede hinnangul nende eluruum põhjalikku kapitaalremonti, sest puuduvad sellised elementaarsed elamistingimused nagu vee ja kanalisatsiooni olemasolu.¹

Toetus on suunatud lasterikaste perede elamistingimuste parendamisele ja kaasajastamisele. Toetuse andmisega panustatakse ühtlasi elamufondi jätkusuutlikku uuenemisse, energiatõhususe näitajate parandamisse ning ülalpidamiskulude vähendamisse.

Meede on kujundatud selliselt, et toetust saavad kõige halvemate elamistingimustega pered, seda olenemata nende eluaseme paiknemisest. Suurematesse asulatesse on läinud 25% toetustest, sealjuures 10% Narva ja Kohtla-Järvele. 2018. a sai toetust 344 taotlejat - eluruumi omandamiseks, püstitamiseks ja laiendamiseks sai toetust 170 peret, renoveerimiseks 194, nendest kortereid oli 62 ja neist omakorda 30 linnades.

Riiklikku toetust paljulapseliste perede eluasemetingimuste parandamisse ei saa käsitleda pelgalt eelarvelise kuluna. Riigi poolt vaadatuna on see investeering tulevikku, kuna sealäbi on võimalik mõjutada laste kasvu- ja arengukeskkonda ning kujundada uutele põlvkondadele parem ning kvaliteetsem elukeskkond.

Eeltoodu alusel võib tõdeda, et määruse rakendamisega kaasneb positiivne mõju elu- ja looduskeskkonnale, sotsiaalvaldkonnale, majandusele ning regionaalarengule. Määruse rakendamisega ei kaasne olulist mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele ega riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne täiendavaid tegevusi ega otseseid tulusid kohaliku omavalitsuse üksusele ega riigile.

Meetme eelarve sõltub riigieelarvest selleks sihtotstarbeks suunatavast mahust. Aastatel 2008–2018 on lasterikaste perede kodutoetuseks eraldatud 29,7 mln eurot. Riigi eelarvestrateegia kohaselt kavandatakse perioodil 2020–2023 riigieelarvest toetust rahastada kogumahus 12,16 miljonit eurot, st 3,04 miljonit eurot aastas.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine ja huvigruppide kaasamine

Eelnõu esitati EIS-i vahendusel rahvastikuministrile, Sotsiaalministeeriumile, Rahandusministeeriumile ja Eesti Linnade ja Valdade Liidule kooskõlastamiseks ja Eesti Lasterikaste Perede Liidule arvamuse avaldamiseks ja ettepanekute esitamiseks.

Rahandusministeerium ja Sotsiaalministeerium kooskõlastasid eelnõu vaikimisi, Siseministeerium märkusteta. Eesti Linnade ja Valdade Liit kooskõlastas eelnõu märkusega. Oma arvamuse ja ettepanekud esitas Eesti Lasterikaste Perede Liit.

¹https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Lapsed_ja_pered/laste_ja_perede_arengukava_2012_-_2020.pdf (kättesaadav seisuga 20.06.2019).

Esitatud märkus ja ettepanekud ning nendega arvestamine või arvestamata jätmise põhjendus on seletuskirja lisas.

Lisa: Arvestatud ja arvestamata jäetud märkuste ja ettepanekute tabel

Arvestatud ja arvestamata jäetud märkuste ja ettepanekute tabel

Märkuste ja ettepanekute esitaja	Märkuste ja ettepanekute sisu	Arvestatud või arvestamata jätmise põhjendus
Eesti Linnade ja Valdade Liit	Teeme ettepaneku, muuta määruse eelnõu § 14 lõike 2 sõnastust nii, et eelnõus ei kasutataks mõistet „kohaliku omavalitsuse üksus“, sest see tähendab KOKS § 22 lõikest 2 tulenevalt omavalitsuse volikogu. Leiame, et asjakohane oleks pigem mõiste „valla- või linnavalitsus või tema volitusel valla- või linna ametiasutus“.	Arvestatud
Eesti Lasterikaste Perede Liit	<p>1) Paragrahvi 7 kehtestatakse toetuse suurus ja määr. Oleme seisukohal, et meetme eesmärki ja perepoliitika prioriteete silmas pidades on toetuse piirmäärad ajale jalgu jäänud. Ettepanek: lõike 3 kohaselt muuta maksimaalne toetussumma 14 000 eurot taotleja kohta. Piirsumma ei lange, kui taotleja on eelnevalt lasterikaste perede kodutoetust saanud. Piirsumma tõuseb 20 000 euroni juhul, kui taotluse hindamise tulemusena saab taotleja maksustatava tulu ja eluaseme tingimuste ja olukorra kriteeriumi maksimaalse hindepunkti ning hindamiskomisjon peab põhjendatuks toetussumma tõstmist.</p> <p>2) Paragrahvi 8 kehtestatakse toetuse andmise tingimused. Lõike 1 kohaselt lähtutakse toetuse andmisel pere majanduslikust toimetulekust ehk leibkonna tulust ühe leibkonnaliikme kohta. Ettepanek: tõsta maksustatava tulu piirmäär kuni 500 euroni kuus.</p> <p>3) Paragrahvi 10 kehtestatakse nõuded taotlejale. Lõike 9 kohaselt ei eraldata lasterikaste perede kodutoetust rohkem kui kahel korral. Ettepanek: võimaldada toetuse taotlemine enam kui kahel korral.</p> <p>4) Ettepanekud taotluse hindamise juhendi muutmiseks ja</p>	<p>Arvestatud osaliselt. Maksimaalne toetussumma tõstetud 18 000 euroni. Arvestades, et meede on kujundatud selliselt, et toetust saaks kõige halvemate elamistingimustega pered, on tõstetud ka teisi summasid ning sellises mahus ei ole vaid ühe summa tõstmine põhjendatud ja eesmärgipärane.</p> <p>Arvestamata jäetud. Kehtiv piirmäär on piisav toetamaks halvimate elamistingimustega peresid.</p> <p>Arvestamata jäetud. Vastav piirang on kehtestatud eesmärgiga toetada võimalikult laia abivajajate ringi. Arvestades toetuse summasid, toetuse määra ja toetatavaid tegevusi on elamistingimuste parendamine ka piirangu puhul teostatav.</p> <p>Arvestamata jäetud.</p>

<p>täiendamiseks. Taotluse esitamisele eelneva kalendriaasta keskmine maksustatav tulu leibkonnaliikme kohta. Ettepanek: Muuta hindepunktide koosseisu järgmiselt: 355,01 kuni 500,00 eurot kuus annab hindepunkte 1 279,01 kuni 355,00 eurot kuus annab hindepunkte 2 203,01 kuni 279,00 eurot kuus annab hindepunkte 3 kuni 203,00 (s.h) eurot kuus annab hindepunkte 4</p>	<p>Seotud 2. ettepanekuga.</p>
<p>5) Olemasoleva eluruumi pinna suurus leibkonnaliikme kohta. Ettepanek: muuta koondhinde väärtus 10%-ks</p>	<p>Arvestamata jäetud. Eesmärgiks on tasakaalu säilitamine kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete hindamiskriteeriumite vahel, lisaks seab ettepanek selle arvestamisel halvemasse olukorda suuremad pered.</p>
<p>6) Olemasoleva eluruumi elamistingimused ja olukord ning taotluse vastavus §-s 1 nimetatud eesmärkidele: Ettepanek: muuta koondhinde väärtus 45%-ks</p>	<p>Arvestamata jäetud. Eesmärgiks on tasakaalu säilitamine kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete hindamiskriteeriumite vahel, lisaks seab ettepanek selle arvestamisel halvemasse olukorda suuremad pered.</p>